№ 21 Փետրվարի 16 (28) 1879 Փետրվարի 16 (28) № 21

ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի։

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Օտարաքաղաքացիք գրվում են ուղղակի Тифлисъ. Редакція „Мшакъ"

Խմբագրատունը բաց է ամեն օր 10–2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից)։

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով

Յայտարարութիւնների համար վճարվում են իւրաքանչիւր տողին 3 կոպէկ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Այդ էլ կը լինի — Ներքին տեսութիւն. Նամակ Շուշուց. Նամակ Ալեքսանդրապօլից. Նամակ խմբագրին. Ներքին լուրեր — Արտաքին տեսութիւն. [illegible] — Հեռագիրներ — Յայտարարութիւններ — [illegible] — Բանասիրական. Հոգեւոր դպրոցների վիճակը։

ԱՅԴ ԷԼ ԿԸ ԼԻՆԻ

Մեր երէկվայ առաջնորդող յօդուածին մենք կը կամենայինք աւելացնել հետեւեալ դատողութիւնները։

Մարդկային ցեղի պատմութեան համար կռուի մէջ այն ցեղերը, ազգերը կամ անհատները միշտ յաղթող են հանդիսանում, որոնք որ և է յառաջադիմութեամբ իրանց հարեւան ցեղերից, ազգերից կամ անհատներից զօրեղ են։ Դա մի բնական օրէնք է։

Հայերը զետեղվելով Թիֆլիսում, այս կամ այն պատճառով աւելի հանգամանքով մեր քաղաքի բնիկ ժողովրդից, վրացիներից, [illegible] առաւելութիւնը, իրանց ձեռքը գցեցին առեւտուրը, կարողացան յայտնել և առաջնակարգ տեղը բռնել քաղաքային տեսակ մասաց և մեքենայական պարապմունքների մէջ.... Հարստութիւնը հայերի ձեռքը անցնելով, նիւթապէս ապահոված դրութեան մէջ գտնվելով, բնականաբար նրանք տիրապետեցին թէ հողային և թէ ուրիշ անշարժ կայքերի վրա։

Այդ կատարվեց փոքր առ փոքր, բայց կատարվեց անընդհատ, որովհետև հայերը ուրիշ մրցողներ չունէին։

Նայց Թիֆլիսը գաղթած հայը, բուն Թիֆլիսեցի դառնալով, առժամանակեցնելով իր նեղ, առանձնացած շրջանի մէջ, չընդունելով գրեթէ ոչինչ դրսից՝ զարկեր օտարին աշխարհից, փոքր առ փոքր սկսեց կորցնել իր սկզբնական քաղաքական և մտաւոր ոյժը, անշարժ մնաց, չը շարունակեց մտաւորապէս զարգանալ, չուզեց որոնել աւելի նոր և բազմակողմանի, ժամանակին աւելի համապատասխան պարապմունքներ, բացի վաճառականութիւնից....

Նոյնը այնտեղ հասաւ որ Թիֆլիսեցի բարձր ուսում ստացածն էլ, վերադառնալով իր հայրենիքը և կորց թողնելով իր բարձրագոյն ուսման արդիւնքն ու գործածութիւնը, սկսեց վաճառականութեամբ պարապել։ Մի քանիսը, խորշելով վաճառականութիւնից, ձեռնարկեցին նոյն առեւտրական գործերին փինանսական, բանկային գործողների անունով։ Այս դրանք ամենաբարձր ուսում ստացածների թւիցն էին....

Մի և նոյն ժամանակ մեզ անյայտ կամ յայտնի պատճառներից փոքր առ փոքր և կատարելապէս այլասեռվելով, ուղեղով մաշվելով, Թիֆլիսեցի հայը իր ընտանեկան կամ ազգային ընթացքում իր վրա պատուաստված մտաւոր անընդունակութեան պատճառով, հէնց որ ձեռնարկում էր առեւտրական գործերին, որքան էլ բարձր ուսում ստացած լինէր նա, էլ չէր կարող զուգնթացաբար մի ուրիշ գործով պարապել....

Թիֆլիսեցին անընդունակ է երկու բանով միաժամանակ պարապել, բազմակողման լինել, միւս երկիրների հայերի պէս։ Թիֆլիսցու ուղեղը, մի քանի հազուագիւտ բացառութեամբ, ընդունակ չէ միացնել, միւս հայերի պէս, իր անձնական շահը, ընդհանուր գաղափարի հետ, ազգին ծառայելու ձգտման հետ։ Միայն Թիֆլիսում կը պատահէք այնպիսի հայերին, որոնք երէկ ուսանող վառված ազգասէրներ էին, իսկ այսօր մի չաղ տեղ կամ պաշտօն ստանալով, որևէ բանկի կամ մի ուրիշ հիմնարկութեան մէջ, յանկարծ, մի հրաշքի պէս, դառնում են կատարելապէս անտարբեր դէպի իրանց երէկվայ սիրած, պաշտած գաղափարը, ծաղրում են ամենաանխիղճ կերպով այն մարդերը, որոնց երէկ պաշտպանում էին, արհամարհական ժպիտով նայում են այն գործիչների վրա, որոնք այսօր ծառայում են նրանց երէկվայ պաշտպանած գաղափարներին։

Մենք չենք ասում որ բոլոր Թիֆլիսեցիները այսպէս են, բայց անկեղծ հաստատում ենք որ բոլոր հայերի մէջ միայն Թիֆլիսցի հայի մէջ ամեն քայլափոխում պատահում են այդ տեսակ տիպեր, ամենաբարձրագոյն հասարակութեան մէջն անգամ....

Մենք այդ անախորժ երևոյ-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՀՈԳԵՒՈՐ ԴՊՐՈՑՆԵՐԻ ՎԻՃԱԿԸ

—

[illegible]

*) [illegible] честность, l'honnêteté, die Redlichkeit [illegible]

[illegible] XIX-րդ դարում [illegible]

[illegible] (нiрогъ) [illegible]

թի համար ուրիշ բացատրութիւն չունենք, բացի այն որ Թիֆլիսեցու ուղեղը սպառված է, անընդունակ է իր մէջ տեղաւորել երկու միտք միասին՝ անհնարին չափ և ընդհանուր չափի.... Կամ մէկը կամ միւսը,—բայց երկուսը միասին անհնարին է երևում թիֆլիսեցի հայի համար....

Եւ նա այդ բազմակողմանի ընդունակութիւնն էլ չէ ընդունում ուրիշի մէջ, որովհետև ինքն էլ այդ ընդունակութիւն չունի։

Եւ մի օտարական հայ չի գիտի մի երիտասարդին, որ նիւթական կարողութիւն է ստացել և մի և նոյն ժամանակ կամենում է շարունակել ազգին ծառայել, ասելով «ես ձեզ խորհուրդ կը տամ, թողեցէք ազգային գործը և պարապեցէք ձեր կայքի կառավարութեամբ, կարգադրեցէք նրան. երկու բան, խօ՛, անկարելի է միասին անել....»

Իսկ թիֆլիսեցի հայի, թէ պատւար վաճառականի, թէ արհեստաւորի, թէ բարձր աստիճան տացածի բերանից մենք այդ լսել ենք....

Եւ թիֆլիսեցին այդ ասում է անկեղծ կերպով, համոզմունքով, որովհետև ինքն զգում է թէ անկարող է երկու բանով միասին պարապել....

Այսպիսով կատարեալ նեղմտութեան մէջ ընկղմվելով, չը շարունակելով մտաւորապէս զարգանալ, մի և նոյն ժամանակ որ և է ֆիզիոլոգիական պէտքի զգուշութեամբ ուղեղով հետզհետէ սպառվելով, Թիֆլիսեցի հայը զարմանալ է միակողմանի, ծուլացել է անշարժ, զարհել է անտարբեր դէպի իր նոյն, նախկին շրջանից դուրս որ և է գաղափարներ....

Եւ ի՞նչ ենք տեսնում։ Մինչդեռ մի ժամանակ Թիֆլիսեցի հայը անանկարելի և մեծապէս կողմից յաղթող էր համեմատել վերջացած վրա, այժմ հետզհետէ նոյն վիճակին ինքն է ենթարկվում։ օտարական հայերը, բազմանալով Թիֆլիսի մէջ, սկսում են իրանց ձեռքը գցել մեր քաղաքի բոլոր թէ առևտրական, թէ արդիւնագործական ճիւղերը, դառնում են սեփականատէրեր, անշարժ կայքեր են վաստակում, ձեռք են գցում այն բոլոր պաշտօնները, որոնց խնդրը այժմ է հարկաւոր....

Շատ ժամանակ չի անցնի, և մենք համոզված ենք, ինչպէս բոլոր նշաններից երևում է, որ օտարական հայերը յետ կը մղեն Թիֆլիսեցի հայերին, ինչպէս երբեմն մի ժամանակ յետ մղեցին վրացիներին, բայց չը կարողացան պահպանել իրանց դրութեան մէջ, որովհետև ուրիշների ընթացքում մտաւորապէս պղտորվեցան։

Կապրենք և կը տեսնենք, որ այդ էլ կը լինի....

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՇՈՒՇԻՑ

28 յունվարի

[illegible]

Ա. Դ. Ա.

ՆԱՄԱԿ ՄՕԶ-ՂԱՐԱՔԼԻՍԱՅԻՑ

[illegible]

Սիսիան

[illegible]